

Přednášky

Balász Komoróczy

Všechny cesty vedou do Říma? Cesty a jejich význam pro expanzi, obranu, ekonomický a společenský rozvoj římského impéria

Římský stát se v období svého expanzivního rozvoje i během stabilizovaného císařství vyznačoval mimořádnou dynamikou vnitřního i vnějšího pohybu – osob, vojenských jednotek, zboží i idejí. Tento pohyb se opíral o jedinečně rozvinutou síť komunikací a silnic, z nichž mnohé zanechaly hmotné stopy dodnes patrné v krajině. Některé z těchto tras tvořily páteřní komunikační struktury, které nacházejí využití i v současnosti; jiné lze rekonstruovat prostřednictvím nepřímých dokladů v archeologickém materiálu.

Za jednu z nejvýznamnějších technických inovací starověkého Říma v oblasti hmotné kultury lze bezesporu považovat právě výstavbu silnic a související dopravní infrastruktury. Přednáška se zaměří na jejich hmotnou podobu, urbanistický a krajinotvorný význam, jakož i na jejich funkci v rámci římského systému mobility. Okrajově bude rovněž nastíněna problematika komunikačních tras, po nichž se římská vojska příležitostně vydávala směrem k území dnešní České republiky.

Jakub Kuciak

Cestování (u) Hérodota

Přednáška se zaměří na fenomén cestování v *Dějínách Hérodota* – a to jak jako literární motiv, tak jako součást pracovních metod starověkého historika. Na jedné straně se podíváme na to, jak Hérodotos popisuje cesty: přesuny armád, poutě, obchodní a objevitelské výpravy, ale také putování jednotlivců i celých národů. Na straně druhé si položíme otázku, co nám samotné vyprávění o cestách říká o Hérodotově světě a jeho způsobu získávání poznatků. Cestoval Hérodotos sám? Jaké místo zaujímá zkušenost z cest v jeho pojetí dějinného poznání?

Přednáška je určena nejen milovníkům antiky, ale i těm, kteří se zajímají o metodologii bádání o starověku – ukážeme si, co může současný historik získat z četby Hérodota: jak pracovat s jeho vyprávěním jako s pramenem, jak číst svědectví o jiných kulturách a jak chápat roli narace v historickém díle.

Lubor Kysučan

Cestování na antický způsob aneb světla a stíny „globalizace“ a kosmopolitní kultury

Cílem přednášky je přiblížit formy a důvody cestování v antickém světě. V první části přednášky budou stručně představeny migrace a vojenské kampaně, které vedly ke vzniku propojeného antického světa a středomořské ekumeny včetně exkursu do antické kartografie. Jádro přednášky bude tvořit představení základních forem cestování v antice, od vzdělávacích cest přes objevitelské výpravy, poutní a náboženské cesty až po rekreaci v lázních, přírodě a na venkově. Přednáška se bude opírat o výklad dobových písemných, uměleckých i archeologických pramenů a bude doplněna pp-prezentací a krátkými filmovými projekcemi.

Dana Stehlíková

Z Bagdádu do Brna aneb středověké putování pilulek na suchou nemoc

Dnes do lékáren cestují již hotové výrobky farmaceutických firem, zatímco do středověkých apatyk putovaly exotické ingredience, z nichž lékárníci svoje produkty na místě připravovali. Často to činili na základě starobylých receptů, jejichž skutečný původ ani sami neznali. Výchozím bodem naší intelektuální túry bude lékařský spis neznámého českého apatykáře, žijícího v první polovině 15. století. Z jeho pasáže o příčinách a léčbě tuberkulózy vyrazíme na retrospektivní cestu, na níž budeme sledovat osudy jednoho orientálního receptu, který se "narodil" v první polovině 9. století, a než se dostal do kláštera minoritů v Brně, prošel několika jazykovými prostředími a urazil více než 7500 kilometrů.

Michaela Falátková

Obraz Svaté země v Adamnanově *De Locis Sanctis*

Přednáška představí raně středověké latinské dílo *De locis sanctis*, které kolem roku 700 sepsal Adamnanus, mnich a opat kláštera Iona. Text je rámcově vystavěn jako svědectví galicijského poutníka jménem Arkulf, avšak podle novějších výzkumů jde patrně o literární konstrukci, nikoli o historickou postavu. Zaměříme se na to, jak Adamnanus využívá starší literární a biblické zdroje, jak konstruuje obraz Jeruzaléma a dalších svatých míst a jaký mohl být účel tohoto textu ve své době. Součástí přednášky bude také krátká ukázka z překladu a úvaha o pozdější recepci tohoto mimořádného spisu.

Markéta Melounová

Památky římské antiky, jak je (ne)poznali humanističtí cestovatelé

Výukový blok se zaměří na díla dvou představitelů českého humanistického cestopisu, Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdružic (1564–1621) a Bedřicha Donína (asi 1574–1634). Ačkoliv do Říma s jistotou putoval pouze druhý z nich, oba zachytili slovem i obrazem mnohé z památek charakteristických jak pro město Řím, tak pro římskou civilizaci obecně. Zatímco Donínovy popisy jeho italských cest zůstaly v rukopisu, dvoudílný cestopis Kryštofa Haranta se dočkal tištěného vydání již za autorova života.

Blok bude zahrnovat výklad a četbu ukázek z česky psaných cestopisů v původní i moderně editované podobě.

Četby

Eliška Šolcová

Caesarova cesta k Farsalským polím (Lucanus: *Pharsalia*)

Četba vybraných pasáží z prvních sedmi knih Lucanova eposu sleduje Caesarovu cestu středomořím až k bitvě u Farsálu. Zaměří se na básnickou kritiku raného principátu, kterou Lucanus ilustruje mimo jiné skrze Caesarův vztah k přírodním zdrojům a narušení světového řádu. Caesar je vykreslen jako hybatel destrukce, jehož vítězství znamená nejen politickou změnu, ale i narušení přírodní harmonie: obraz zániku republiky dovršený po strastiplné cestě na Farsalských polích je přirovnán ke kosmické katastrofě rozpadu světa.

Jana Mikulová

Peregrinatio Egeriae ad loca sancta a Itinerarium Antonini Placentini

Mezi bezesporu nejznámější pozdně antické cestopisy patří Itinerarium nebo také Peregrinatio Egeriae ad loca sancta ze 4. stol. V něm jedna zbožná a zvědavá dáma popisuje svoji cestu po místech spojených s biblickými příběhy. Svou proslulost si toto dílo získalo nejen díky svému obsahu, ale i jazyku. Badatelsky nejpřitažlivějším rysem Egeriiny latiny je přítomnost různých prvků, které se odchyľují od klasického úzu, a navíc se zdají předjímat vývoj směrem do románských jazyků.

Egeriin jazyk a styl se však jeví jako mimořádně vytříbený v porovnání s jiným latinským cestopisem do téhož regionu, kterým je Itinerarium Antonini Placentini ze 6. století. Kromě vět s vykloubenou syntaxí obsahuje toto dílo také řadu kuriozit, které by snesly srovnání s moderními senzacemi. Na toto všechno nahlédneme při společné četbě ukázek z obou děl.

Lectio in situ

Tomáš Weissar a Jakub Kuciak

Itinera sancti Adalberti post mortem et quomodo Bohemi et Poloni ea vident

Notum est episcopum Adalbertum, dum viveret, parum amatum in patria sua esse neque ipsum Bohemos multum amavisse. Cor eius enim Poloniae fuit, ubi tandem martyr palmas victorias adeptus in ecclesia Gnesnensi sepultus est. Post aliquos annos autem Bretislaus, dux Bohemorum, sanctum Adalbertum domum revertendum curavit et corpus eius transtulit. Vel potius – furatus est?

Doprovodný program

Lenka Jedličková

Z učebnice do života: Kde ožívá latinský jazyk aneb letní školy, kurzy a komunity živé latiny

V krátké přednášce představím současné možnosti studia latiny metodou „živého jazyka“: od letních škol a intenzivních kurzů až po online výuku a komunity na sociálních sítích. Přehledně, stručně, inspirativně – a možná i trochu latinsky.